

Jordy Schalk over de Slag om Chora

‘Ik werd in vijf seconden volwassen’

Eén gebeurtenis domineert het archief van zijn geheugen. Het was tijdens de Slag om Chora dat het opeens tot Jordy Schalk doordrong: ‘Fuck! Dit ben ik. Dit is m’n werk.’

Tekst Bart Nijpels Fotografie Milan Vermeulen

I

In de blik van Jordy Schalk (38) ligt vriendelijkheid besloten, vermengd met hoofdstedelijke bluf en gogme, omgeven door talrijke tatoeages. De meeste daarvan verwijzen naar een vorig leven als militair. Dat eindigde na zestien jaar, in Afghanistan waar hij zoals hij het zelf omschrijft ‘ontplofte’ toen hij op een berrbom reed. Het moment staat op z’n lijf getekend. De met naald

gemaakte afbeeldingen zijn pas gezet na zijn tijd onder de wapenen. Het is een optelsom van wat hij tijdens buitenlandmissies meemaakte. Net onder z’n haargrens staat op zijn hoofd wat erin zit, de ‘Mind of a soldier’. Hij is 24 en korporaal wanneer hij, opgeleid tot infanterist in Oirschot en een missie in Irak achter de rug, wordt klaargestoomd voor uitzending naar Uruzgan. ‘Vlak voor vertrek kreeg mijn sergeant een hernia. Voor hem een nachtmerrie, voor mij een jongensdroom. We vormden een geoliede club, dus er werd geen plaatsvervanger van buiten gehaald maar kreeg ik een soort ‘battlefield promotion’. Op m’n eerste dag in Afghanistan kreeg ik sergeantstrepen en mocht het feestje leiden.’

15 juni 2007. Forward Operating Base (FOB) Poentjak. Schalk heeft de zuidelijke sector en tuurt door z’n verrekijker richting Tarin Kowt, een kilometer of acht verderop. Stof verraaft hoe een reeks voertuigen zich door de provinciehoofdstad verplaatst. Collega’s op de terugweg naar Kamp Holland. Schalk ziet geen details maar meent te herkennen welke route ze nemen. Vlak bij de grote rotonde gaat het mis wanneer vanuit een zijstraat een auto op de kolonne inrijdt. ‘Tot die tijd was het af en toe weleens spannend geweest. We hadden gehoord van IED’s (Improvised Explosive Device) en er ook wel een paar gevonden, maar nooit een directe treffer meegemaakt. Nu zag ik de explosie. Er zat tijd tussen wat ik zag en wat ik hoorde. Een stofwolk in de verte, even later een enorme klap. En het enige dat door je heen gaat is: what the fuck? Ja, en dan zit je bij de radio. Luisteren, wachten op wat er aan de hand is. Je weet nog niet om wie het gaat. Je gaat speculeren. Hij toch niet?’ Druppelsgewijs dringen berichten door, in steekwoorden: zelfmoordaanslag, bomauto, YPR, gewonden, drie man kritiek, een KIA, Killed In Action, Timo. Zeven Afghaanse kinderen en soldaat ►

‘Er zat een tijd tussen wat ik zag en wat ik hoorde’

eerste klas Timo Smeehuijzen (21) zijn ter plekke overleden. 'Ik had in Irak ook al meegemaakt dat een jongen van ons, een Nederlandse militair, overleed. Dat was ook heftig, maar nu kwam het in alle opzichten zoveel dichterbij. Ik zag het gebeuren en Timo, net als ik Amsterdammer, was een maat. Er gingen zoveel dingen door me heen.' Schalk loopt een naast z'n post gelegen tent in en weet dat hij zich moet herpakken.

Eregroet

'Ik heb vaak over dat moment nagedacht. Alsof je in een droom, een vacuüm stapt. Het enige dat mij bijstaat zijn de kleuren, het geel van het stof, de foto's van blote meiden in die groene tent. Ik besepte dat ik mijn emoties moest verdringen. Ik had acht jongens onder me. Ik kon daar niet als sergeant een beetje gaan zitten janken. Dat is makkelijk gezegd, maar het was het moment dat het er echt op aankwam. Ik moest me druk maken over de groep, een patrouille voorbereiden. Waar gaan we heen? Wat voor info willen we? Met wie gaan we praten? Maar alles dat je wilt is wraak. Er moet iemand doodgaan. Iemand van mij is dood, nu moet iemand anders dood. Gevoelens waarvan ik dacht die kan ik niet laten zien aan de jongens. Natuurlijk, ik was de baas dus ik had naar het dorp kunnen gaan, deuren intrappen en mensen doodschieten, maar dat is niet waarvoor je daar bent. Het is alsof iemand je in je gezicht slaat en je die daarna een kopje koffie moet aanbieden. Vriendelijk blijven, professioneel. Ik heb een bakkie gedronken, een peukie geroookt en ben die tent uitgestapt. Daar stond ik en het drong tot me door: Fuck! Dit ben ik. Dit is m'n werk. Ik moet hier zo mee omgaan. Ik werd in vijf seconden volwassen.'

Schalk roept z'n mannen bij elkaar en stelt ze op de hoogte. Ze verdwijnen kortstondig en vissen hun minst stoffige kloffie uit hun rugtas. Niet veel later staan ze dicht bij elkaar in de laatste strepen zon van de dag, die reflecteren op omliggende rotswanden. Over hun vooruitgeschoven post, een bergplateau in niemandsland, strijkt het licht zacht over rauw Afghaans landschap beneden hen. Gebogen hoofden, lange schaduw. Een eregroet. Twee volle minuten zwijgen ze. Bijna volmaakte stilte, slechts onderbroken door het geluid van de wapperende driekleur. Halfstok.

Benauwde momenten

De realiteit gunt de rouwenden maar weinig rust weet Schalk nog: 'Omdat we radioverkeer van – laten we ze Taliban noemen – onderschepten, wisten we dat er iets aan zat te komen, dat die zelfmoordaanslag het begin was van iets groters. Onze tolken vertaalden in de nacht berichten over 1200 man die onze kant opkwamen. Dan denk je 'oh shit!' Want we zaten daar met een man of dertig. Iedereen was in ieder geval meteen wakker. Misschien maar goed ook want de Slag om Chora was begonnen. Niet dat we dat doorhadden, voor ons werd het gewoon druk.' Ze worden vaker met 107 mm-raketten bestookt dan in de periode daarvoor. Politieposten van het ANA, het Afghaanse Nationale Leger, vallen ten prooi aan de vijand en worden later heroverd. Forward Operating Base de White Compound, vijf kilometer verderop in de Baluchivallei, doorstaat een zware aanval met RPG's (draagbare antitankwapens) en het Poentjakpeloton belandt dagelijks in klein kaliber vuurgevechten. Het levert de volgende anekdote op. 'We hebben tijdens een patrouille buiten een plek ingericht om te overnachten. Een maat en ik zitten op post voor ons uit te kijken. Klaarlichte dag nog. Voor ons springt op minder dan honderd meter een kerel uit de bosjes. Hij leegt z'n AK-magazijn in onze richting

'Ineens is het stil en ben je honderd procent scherp'

en rent weg. Het enige dat wij deden was kijken, allebei bevroren. Alles wat 'ie schoot was mis. Gelukkig, want onze reactie was niet erg professioneel. Voor hetzelfde geld was ik daar met m'n mond open, starend, doodgegaan.' FOB Poentjak wordt dan bijna de klok rond beschoten. Niet bijster gevaarlijk volgens Schalk en vooral bedoeld om het hem en zijn collega's zo oncomfortabel mogelijk te maken. Toch beleven de mannen in die periode wel degelijk benauwde momenten.

Baseline

'We deden een 'move to contact'. Op pad om te kijken vanaf waar ze ons zouden gaan beschieten. We zijn midden in het dorp als de man op de wachttorens op Poentjak doorgeeft dat hij veel vijanden met RPG's ziet. Dat betekent gevaar. Ze kunnen er goed mee overweg en door een goedgericht schot kun je makkelijk twee man verliezen. Onze weg terug, de heuvel op, is onbeveiligd. Je wilt omhoog maar alles is zwaar. Het gaat langzaam. Je

verplaatst je met je rug naar de vijand en er is geen dekking. Dus ik laat m'n mannen posities innemen. Een baseline, zoals we op oefening hebben geleerd. Ingraven. Er wordt alleen nog gefluisterd. En dan is iedereen in positie. Ineens is het stil, voel je niks meer en ben je 100 procent scherp. Tot in je vezels. Klaar voor wat er op vijftig meter – ons zicht reikte niet verder – uit de struiken zou komen. Je hoort via de radio dat ze naderen, maar je ziet ze niet. Je kijkt elkaar aan. Schichtig. We zijn natuurlijk nooit bang. Daar was iedereen het. En toch laat niemand het zien, want je bent er klaar voor en vertrouwt op elkaar. Blind. De oorlog mis ik niet, maar naar dat niet uit te leggen oergevoel verlang ik vaak terug.' De dreiging is groot. De basis in Tarin Kowt gaf ondersteunend vuur. De mannen voelden de luchtdruk van de inslagen. Ze maken gebruik van de impact om boven op de heuvel te geraken en zijn veilig. Als ze na drie weken verblijf op Poentjak terugkeren

in Kamp Holland, beseffen ze pas wat de omvang was van de Slag om Chora waar ze middenin zaten. 'Iedereen applaudisseerde toen we binnenkwamen. Ze deden of we uit Vietnam kwamen, terwijl wij dachten: we hebben gewoon onze sector vrij gehouden.'

Bermbom

In 2010 keert Schalk als verkenners terug naar Uruzgan. Hij rijdt er op een bermbom en breekt allebei z'n benen op meerdere plaatsen. Hij belandt in een rolstoel. 'Ze vertelden me dat ik nooit meer zou kunnen lopen. Fuck it, ik loop tien kilometer als je wilt. De Afghanen hebben me laten zien hoe sterk we kunnen zijn. Het vechten is maar een fractie van wat je daar ziet en meemaakt. De rest is veel waardevoller. Zij geven niet toe aan pijn. Wij zeggen tegen een gewonde, stap in mijn auto dan breng ik je naar een dokter. Zij lopen tien kilometer op blote voeten door een woestijn van stenen. Er is geen andere optie. Je hebt geen andere optie.'

Slag om Chora

15 juni 2007. Een zelfmoordaanslag op een Nederlands ISAF-konvooi in provinciehoofdstad Tarin Kowt in Afghanistan blijkt het begin van de Slag om Chora. Talibanstrijders proberen de strategisch belangrijke Baluchivallei onder controle te krijgen en veroveren drie politieposten op het Afghaanse Nationale Leger (ANA). Er lijkt sprake van een overmacht, de stad Chora dreigt te vallen. De Nederlandse commandant Hans van Griensven geeft het bevel 'stand and fight'. Wat volgt is volgens toenmalig minister Van Middelkoop van Defensie 'Het grootste militaire treffen in de Nederlandse krijgsgeschiedenis sinds de Koreaoorlog.' Na een dagenlange strijd wordt de Taliban uiteindelijk verdreven. De overwinning gaat gepaard met tientallen burgerdoden en gewonden. Een aantal burger-slachtoffers klaagt de Nederlandse Staat aan wegens niet-proportioneel geweld. De rechtszaak is eind vorige maand hervat.

Op zijn huid geschreven staan de stille getuigen: Alfa, Timo, de bermbom, een boordschutter, zeven sterren voor jongens die niet van hun missie terugkeerden. Op zijn rechterbeen PTSS in semigotische letters. 'Ze zeggen dat ik het heb', zegt Schalk. 'Ik moest een test doen en ja hoor, voor het eerst in m'n leven scoor ik 100 punten. Precies voor de verkeerde toets natuurlijk. Kansloos ben ik', lacht hij. 'Nee hoor, binnenkort begin ik een opleiding. Als ik die af heb, kan ik me gaan inzetten voor probleemjongeren.' ■